

סנהדרין קיג

משה שווערד

בענין: עשה דוחה לא תעשה ועשה:

1. מרגליות הים

ד. דתניא רא"א כל עיר שיש בה אפי" מזוזה אחת אינה נעשית עיה"נ. ע' מנחות מ"ד ע"א השוכר בית בארץ ישראל עושה מזוזה לאלתר משום ישוב א"י, ולכאורה מאי ישוב א"י איכא כשקובע מזוזה, ולהאמור הבא מוכן דשוב לא יוכל כל הישוב ההוא להיות עיר הנדחת

2. יד רמה על סנהדרין דף קיג/א

פיסקא וכתבי הקדש יגנוז, מתני' דלא כר' אליעזר דאמר כל עיר שיש בה אפי' מזוזה אחת אין נעשית עיר הנדחת, דכתיב כל שללה וכתבי הקדש בכלל שללה נינהו, וכיון דאיכא מזוזה לא אפשר לקיומי בה מצות כל שללה אי נמי תעשה עיר הנדחת, ורבנן היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר:

3. ספר תורת חיים על סנהדרין דף עא/א

וכיון דאיכא מזוזה לא אפשר. צריך עיון אמאי לא אתי עשה דהכה תכה את יושבי העיר ואת כל שללה תקבוצ ושרפת באש ודחי לא תעשו כן לה' אלקיכם:

4. מרגליות הים על סנהדרין דף עא/א

טו. וכיון דאי איכא מזוזה לא אפשר. בתו"ח הקשה למה לא נימא דאתי עשה דהכה תכה את יושבי העיר ואת כל שללה תקבוצ ושרפת באש ודחי ל"ת דלא תעשו כן לה' אלהיכם, ויתכן דלפי שנוגע לקידוש שם שמים הו"ל כלי"ת שבמקדש שאין עשה דדחה אותה ע' ובחים צ"ו ב, ויעוין בבאור ספר המצות לרב סעדיה גאון ח"א עשה א' (ל"ו ד).

טז. ובשו"ת דברי חיים יו"ד סי' נ"ו כ' דמזוזה דהוא שלל שמים ליכא עשה כלל וכי בשביל שיעשה מצוה בשריפת עיר הנדחת יעבור בשאט נפש על ל"ת אחרת כו', וכ"כ בשו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ד סי' כ"ד וכ' עוד עפ"ד הרמב"ן דעדל"ת דעשה חמור שיותר טוב מי שעובד עבודתו ממי שרק נזהר שלא לעבור על מצותו וזה שייך בשאר ל"ת אבל מה שנוגע לכבוד שמו ית' איך שייך שיותר טוב בעיניו כביכול לחלל שמו זה לא יתכן, וכ"כ שם במהדורא תליתאי סח"ג סי' קס"ה.

יז. ובשו"ת פרי השדה ח"ב סי' ב' כ' דשריפת עיר הנדחת הוי מצוה אחת לשרוף את כל העיר וא"כ בשריפת המזוזה שבתוכה אינו מקיים עוד כל מצוה זו רק חלק ועדול"ת לא אמרינן רק כשבדחיית הל"ת נתקיימה כל המצוה, וא"כ בשריפת המזוזה יעבור כל הל"ת ולא יקיים רק חלק מהמצוה לכן לא אמרינן בכזה עדל"ת.

5. ספר מנחת חינוך - מצוה קמב - אות ה

ובעמדי בזה לא אמנע לכתוב מה שאיני מבין פירוש רש"י סנהדרין קי"ג ע"א דמבואר שם, כתבי הקודש יגנוז מתניתין דלא כר' אליעזר דתניא ר' אליעזר אומר כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת שנאמר [שם י"ג, י"ז] ושרפת וגו' והיכא דאיכא מזוזה לא אפשר דכתיב לא תעשו כן וגו'. ופירש רש"י ד"ה דכתיב וכו', אי אפשר לשריפה משום קרא דלא תעשו כן, ואנן בעינן שללה וליכא דהאי שלל שמים הוא. ואיני יודע לאיזה תכלית מסיים רש"י ואנן בעינן שללה, הא בפשיטות אינו יכול לשרפה דכתיב לא תעשו כן, ע"ש בגמרא, ולמה לי האי סיוע דבעינן שללה. ואפשר לומר דהיה קשה לרש"י אמאי אינו יכול לשרוף מלאו דלא תעשו כן, נתיי עשה דשריפה בעיר הנדחת ולידחי לא תעשה, כדקיימא לן בכל דוכתא דעשה דוחה לא תעשה, על כן שיכל רש"י את ידיו כיון דאין יכול לשרוף מחמת הלאו הוי ליה שלל שמים ואינו בשריפה כלל. ...

6. ספר מנחת חינוך - מצוה סט - אות ב

נראה לי, כשם שמוציא בפיו לבטלה עובר בעשה, כך במוחק ועושה מחיקה בשם הקודש, חוץ מה שעבר על לא תעשה דלא תעשו כן וגו', כמבואר בש"ס מכות כ"ב ע"א ובר"מ פ"ו מיסודי התורה ה"א, ולוקין על לאו זה, עוד עובר על העשה הנ"ל, מה לי

שמדבר בפיו או שעושה בגופו של שם הקדוש... ובזה אפשר ליישב מה שמבואר בסנהדרין פרק חלק קי"ג ע"א, דלר' אליעזר כל עיר שיש בה מזוזה וכו' דכתיב [דברים י"ב, ד'] לא תעשון כן, וקשה וכי לית ליה לר' אליעזר עשה דוחה לא תעשה, וואי דיש בה הרבה שמות, עיין נזיר מ"ח ע"ב, מה לי חד לאו או תרי לאווי, ועיין פני יהושע מכות ט"ו ע"א [ד"ה חנינא], והדברים עתיקים. ולפי מה שכתבנו נוחה, דיש בה ג"כ עשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה....

7. מרגליות הים אות ה'

ולעיל ע"א א אות יז הבאתי משרית פרי השדה חייב סי' ב דבזה לא שייך עשה דוחה ל"ת דהנה העשה היא שריפת כל העיר, ושריפת כל חפץ כשהוא לעצמו הוא רק חלק מן מצוה, ועדל"ת לא אמרינן רק כשבדחיית הל"ת מקיים כל המצוה משא"כ הכא שיעבור כל הלאו דלא תעשון כן לה"א ולא יקיים בזה כל הל"ת כה"ג לא אמרינן עדל"ת

8. ערוך לנר על סנהדרין דף קי"ג א

לר"א צ"ל דלית ליה דרשה דשללה למעט שלל גבוה ולכן גם מזוזה הוי בכלל שלל עיה"נ ובעי עמה שריפה אבל לדין דדרשינן שללה למעט שלל גבוה לא מעכבא מזוזה שיש בה דין עיה"נ וזה שכ' רש"י ואנן בעינן שללה וליכא דהא שלל שמים הוא עכ"ל וא"כ ודאי דקשה מה שהקשה בת"ח לעיל (ע"א) דמ"ט דאין שורפין מזוזה לר"א ליתי עשה ולידחי ל"ת דלא תעשון כן ולכאורה היה נ"ל דכיון דכתיב עשה לאבוד ע"ז דכתיב ואבדתם את שמם א"כ דרשינן שמם ולא שם שמים וה"ל עשה דלאו הבא מכלל עשה עשה ולכן אינו דוחה ואפילו לדעת הרשב"א הביאו הש"מ בכתובות (דף מ' ע"א) דלאו הבא מעשה נדחה מפני עשה צ"ל דכשיש לאו אצלו אינו נדחה ...

9. אור שמח הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה ז

אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו כו', זה הכלל כל שמברכין עליו ברהמ"ז יוצא בו ידי חובתו, וכל שאין מברכין עליו כו' אינו יוצא בו י"ח.
הנה הארי החי (שאגת אריה) בסימן צ"ו האריך בזה, דלדין אתי עשה ודחי ל"ת, והעלה דלא כרבינו. ולענ"ד נראה דרבינו רוח אלקים קדישין ב' להבחין הגדר האמיתי בהך דעשה דוחה ל"ת, דהעדר הדבר מורה על אפסות, דלא מצאנו בבבלי דידחה עשה דאכילה ל"ת, לאכול דבר האסור והטמא. לכן הציוור האמיתי הוא, דזה לא יתכן דעבור קיום עשה שיקוים, היינו אכילת מצה שצוהו השי"ת, לאכול דבר האסור באכילה, ואכילתו נמנעת מחפץ השם, רק מצאנו ככה שעבור עשה דאכילת בשר פסח ישבור העצם שיש בו מוח, דהמוח אינו דבר האסור באכילה, שאם נפקע העצם מצוה לאכול המוח, א"כ אמרינן כיון דאי אפשר לקיים עשה דאכילה רק באופן שיעשה פעולה האסורה אתי עשה ודחי ל"ת... אבל מי שמחויב לאכול כזית מצה הלא מצוה זו אינה מתייחסת אלא על קרקפתא דגברא מונח החיוב שיאכל כזית מצה. ובמה יתרצה בדבר הנאסר, חלילה לקדוש ישראל להתכבד בדבר האסור והטמא... והנה אם הוא איסור המונח אקרקפתא דגברי א"כ שפיר אתי עשה ודחי ל"ת דחדש, כמו דתאמר שאם העשה מתייחס אל דבר הנאסר העשה דחי ל"ת, ה"נ אם העשה והל"ת שניהם אקרקפתא דגברי, ואל העושה אותם מתייחס גם העשה גם הל"ת, אתי עשה ודחי ל"ת. ובזה פליגי בבלי וירושלמי ...

• ועפ"ז י"ל דכאן א"א עשדח"ל, דהעשה על הגברא והל"ת על [מחמת קדושת] החפצא

10. מרגליות הים [לדף עא]

טו. וכיון דאי איכא מזוזה לא אפשר. בתו"ח הקשה... ויתכן דלפי שנוגע לקידוש שם שמים הו"ל כל"ת שבמקדש שאין עשה דוחה אותה ע' זבחים צ"ז ב, ויעוץ בבאור ספר המצות לרב סעדיה גאון ת"א עשה א (ל"ז ד).
טז. ובשו"ת דברי חיים יו"ד סי' נ"ו כ' דמזוזה דהוא שלל שמים ליכא עשה כלל וכי בשביל שיעשה מצוה בשריפת עיר הנידחת יעבור בשאט נפש על ל"ת אחרת כו', וכ"כ בשו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ד סי' כ"ד וכ' עוד עפ"ד הרמב"ן דעדל"ת דעשה חמור שיותר טוב מי שעובד עבודתו ממי שרק נזהר שלא לעבור על מצותו וזה שייך בשאר ל"ת אבל מה שנוגע לכבוד שמו ית' איך שייך שיותר טוב בעיניו כביכול לחלל שמו זה לא יתכן, וכ"כ שם במהדורא תליתאי סח"ג. סי' קס"ה.

11. משך חכמה על דברים פרק יא פסוק יט

(יט) ולמדתם אותם וכו' - ושמתם כו' בלשון רבים, אמנם וכתבתם בלשון יחיד, מזה דרשו (שבת קג:): שתהא כתיבה תמה. ונראה דמרמז לנו, דחזינן דבדיני אדם עיר הנדחת ממונם אבד, ובדיני שמים אין להם חלק לעוה"ב [ואף הנדחים בכלל, יעויין רע"ב שם (סנהדרין ז-ד) ובתוספות סנהדרין מ"ז ד"ה ואמאי כיון דאיקטל כו'], וחזינן דאם יש בה מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת (סנהדרין קיג) דכתיב לא תעשון כן לד' אלדיכם כוונתו כמו דאמר בספרי (ראה פ' ז) ר"ג אומר וכי תעלה ע"ד ישראל נותצין למזבחותיהם חו"ש, ולכן דריש ר' אלעזר דקאי על עיר הנדחת, [ומסולק מה שמקשים (ע' שו"ת וחדושי רע"א סנהדרין קיג) דלית עשה ולדחיה ל"ת, כיון דכל עיקר הקרא קאי ע"ז], וכמו שמצילה העיר מדין אדם, כן מצילה מדין שמים שיש להם חלק לעוה"ב, לכן קמ"ל קרא דאם ישראל יחיד כותב מזוזה וקובעה על מזוזת ביתו מציל רבים מדין אדם ומדין שמים, לכן כתוב וכתבתם בלשון יחיד למען ירבו ימיכם, שרבים ינצלו מזה עבור זכות היחיד. ודו"ק

בענין יריחו:

12. מרגליות הים

לה' וכן הכל לפי מה שהם מתנים אם להקל אם להחמיר, הרב המאירי ז"ל — וכדאי להזכיר כי בחפירות האחרונות בשטח יריחו העתיקה נמצאו שרידי החומה והוכחות לנפילתה ע"י זעזוע בלתי טבעי, ומשרידי הכלים שנמצאו בשכבה זו למדים שהם מבערך אלף וארבע מאות שנה לפני הספירה הרגילה היום באומות כלומר בתקופת יהושע, ובשכבה יותר מאוחרת נמצאו כלים מתקופה של אחרי ארבע מאות שנה לשריפת העיר ונפילת החומה, מוכח שהעיר נשאה בחורבנה במשך כל הזמן ההוא עבר וערב ע' ל"א.

13. ספר מורה נבוכים - חלק ג פרק נ

דע כי כל סיפור שתמצאהו כתוב בתורה' הוא לתועלת הכרחית בתורה, אם לאמת דעת שהוא פינה מפינות התורה או לתיקון מעשה מן המעשים, עד שלא יהיה בין בני אדם עול וחמס. ואני אסדר לך זה.... מפני שכל המופתים אינם אמיתיים רק למי שראם, אך לעתיד ישוב זכרם סיפור, ואפשר שיכזיבם השומע. וידוע שאי אפשר להיות וגם לא יצויר שיהיה מופת עומד קים לדורות לבני אדם כולם... ולזה הטעם בעצמו החרים יהושע מי שיבנה יריחו 'לעולם', להיות המופת ההוא קיים עומד - כי כל מי שיראה החומה היא שקועה בארץ, יתבאר לו שאין זה תכונת בנין שנהרס, אבל נשקע במופת:

14. מרגליות הים

הארץ ערך יריחו שכ' יש לחקור הלוא מצינו זמן מועט אחרי שנחרבה העיר יריחו שנמנתה בכלל ערי חלק בנימן דכתיב (יהושע י"ח כ"א) והיו הערים למטה בני בנימן למשפחותיהם יריחו ובית חגלה וגו', ומוכח שאין הכוונה שם על מקום יריחו כי אם שהיתה עיר בנויה על תלה, וכן נזכר בשופטים ג' י"ג וירשו את עיר התמרים מוכח שכבר נבנתה, וכן בש"ב י' ה' ויאמר המלך שבו ביריחו ולמה נתיחס בנינה לחיאל שהיה זמן רב אחרי כן, ולדעתי לא קלל יהושע את בונה בתיה ובנינה כי אם את בונה חומותיה לפי שהנס נעשה בחומה לא תבנה עוד חומת העיר לזכר הפלאות הנס כמ"ש הרואה מקום חומות יריחו שנבלעו אומר כו', ועד שבא חיאל היתה בלי חומה ונענש על בנין החומה כמ"ש בבכורו יסדה ובשגיב צעירו הציב דלתה כדבר ה'.

15. ילקוט שמעוני יהושע - פרק ו - המשך רמז טו

כתיב אפרים מעוז ראשי אם יאמר לך אדם למה חלל יהושע את השבת אמור [לן] הקב"ה (אני) א"ל שנאמר וסבותם את העיר וגו' כה תעשה ששת ימים וגו' וביום השביעי וגו' ואין שבעה בלא שבת. אמר רבי שמעון בן חלפתא ועוד דבר אחד עשה מדעתו שלא אמר לו הקב"ה כיון שכבשה בשבת אמר יהושע שבת קדש וכל מה שכבשנו בשבת יהיה קדש. אמר רבי ברכיה כעיר הנדחת עשאה. והרי עיר הנדחת אסורה בהנאה א"ר יהודה הלוי בר שלום אמר רבי יהושע כתיב ראשית עריסותיכם תתנו לה' הואיל וכבשנו אותה תחלה נעשה אותה חלה להקב"ה:

• שפת אמת ספר במדבר - פרשת שלח - שנת תרמ"ה [לקמן]

16. ערוך לגר על סנהדרין דף קיג/א

ולפי דרכנו י"ל דיש ליתן טעם שתהיה העיר תל עולם ולא תבנה עוד אכן א"ש ע"פ הירושלמי הנ"ל דפליגי תנאי למה דהחרים יהושע את כל רכוש יריחו לחד מ"ד הא דעיה"נ עשאה וכמבואר לעיל ולחד מ"ד עשה כן כיון דנלכדה בשבת והרי מעשה שבת אסור בהנאה ולפי ב' הטעמים שייך ג"כ שלא לבנות עוד דאי עיה"נ עשה הרי מצות עיה"נ היא להיות תל עולם ואי משום דנלכדה בשבת ג"כ יש טעם שלא לבנות עוד דמה שנהרסה ונפלו חומותיה בשבת אין בזה חילול שבת דמקלקל הוא ופטור אכן אמרינן בשבת (פרק במה מדליקין) דהסותר ע"מ לבנות במקומו הוי מתקן וחייב וא"כ אי יבנו במקומו הוי למפרע ההרוס מתקן ונעשה חלול שבת בידי שמים ולכן נאסר לבנות עוד כי היכי דלהוי מקלקל לעולם אכן הנפקותא בין ב' טעמים אלו הוא לבנות עיר אחרת על שם יריחו דאי משום עיה"נ עשאה איכא איסורא אבל אי משום מעשה שבת לא שייך טעם שכתבנו שלא לבנות אלא בבונה יריחו עצמו מחרבותי' ולא בעיר אחרת על שם יריחו וכיון דחילול נענש על עיר אחרת על שם יריחו מוכח ע"כ כאותו טעם דעיה"נ עשאה א"כ מוכח דלא בדה אותה משה מלכו אלא מפי ה' צוה על אזהרות ודינים:

17. שערים מצויינים בהלכה

מבי טבחי דאחאב. אמנם במדרש רבה (ויקרא יט-א) איתא, שהיו מביאין לו משולחנו של יהושפט, והטעם לפי שלא היו רוצים העורבים ליכנס לביתו של אחאב להוציא משולחנו כלום, שהיתה ביתו מלאה עבודה זרה כו' עיי"ש. ועי' בספר חסידים (סי' תתקלח) דהא דנהנה אליהו מבשר אחאב, משום דאחאב מומר לתיאבון היה, דבר אחר הוראת שעה היתה, כי השביע שלא יאכילוהו, והיו הטבחים אומרים לאחאב מרמה הוא שהעורבים לוקחים בעל כרחינו את הבשר. ובמהר"ץ חיות במס' חולין (ה.) תמה, הא בגמ' שם מבואר דאין ראייה מזה דישראל מומר לע"ז מותר לאכול משחיטתו, משום דעל פי הדיבור שאני, ופרש"י שהקב"ה התירו לפי שעה דכתיב (מלכים א, יז-ד) "ואת העורבים צויתי לכלכלך שם".

18. ספר באר שבע על סנהדרין דף קיג/א

מבי טבחה דאחאב כו'. אין ללמוד מכאן ישראל מומר לעבודה זרה מותר לאכול משחיטתו, דכבר נדחה דעה זו בפרק קמא דחולין (ה, א), ואמר על פי הדבור שאני, ופירש רש"י (ד"ה על פי הדבור) שהקב"ה התירו לפי שעה. ומיהו קשה לי, השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן (שם ו, א):

בענין ג' מפתחות:

19. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ב עמוד א

אמר רבי יוחנן: שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן: מפתח של גשמים, מפתח של חיה, ומפתח של תחיית המתים

20. תוספות מסכת תענית דף ב עמוד א

שלשה מפתחות שלא נמסרו לשליח - וא"ת והא אמרינן (סנהדרין דף קיג.) דמפתח הגשמים נמסרין לאליהו וכן מפתח של תחיית המתים וכן לאלישע דכתיב (מלכים א יז) ויאמר אליהו חי ה' וגו' דה"נ אומר בפירקין דלקמן (דף כג.) וי"ל דהא דקאמר שלא נמסרו לשליח אינו ר"ל שלא נמסרו מעולם דהא של תחיית המתים ושל גשמים נמסרו אלא לא נמסרו לשליח להיות לעולם ממונה עליהם.

21. טור אורח חיים סימן קיד

ברכה שנייה אינה פותחת בברוך מפני שסמוכה לחברתה כדפי' ומנין תיבותיה נ"א כמנין תיבות של ד' פסוקים שהוסד מהם והם ד' פסוקים שנאמר בהם **מפתח** ואינו נמסרין בידי אדם ואלה הן מפתח של גשמים ושל פרנסה ושל תחיית המתים ושל חיה וסמניה "מ"פת"ח מטר פרנסה תחייה חיה של מטר דכתיב (דברים כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו וכו' כ"ג תיבות של פרנסה דכתיב (תהלים קמה) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון וכו' ז' תיבות של חיה כדכתיב (בראשית ל) ויזכור אלקים את רחל ויפתח את רחמה וכו' י' תיבות של תחייה דכתיב (יחזקאל לז) וידעתם כי אני ה' אלקיכם בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם וכו' י"א תיבות הרי נ"א ...

22. שערים מצויינים בהלכה

פרנסה. וכ"ה בתרגום ירושלמי (בראשית ל-כב) ארבעה מפתחין דאינון מסירין ביד רבון כל עלמא ה', ולא מסר יתהון לא למלאך ולא לשרף, מטרא, פרנסה, קבריא, עקרתא כו'. ובקול אליהו (תצוה כח-לו) כתב, דג' מפתחות המוזכר כאן חיה תחייה מטר הם ר"ת חת"ם, והיינו דכתיב (שם) "ופתחת עליו פתוחי חת"ם, קודש לה", שמפתחות אלו לא נמסרו בידי שליח, אלא קודש לה'.

23. ספר קול אליהו על שמות פרק כח פסוק לג

בפסוק (שם כח. לג) פתוחי חתם קודש לה', יש לומר על דרך רמז, על פי מה דאיתא בגמרא (מס' תענית דף ב.) ג' מפתחות בידו של הקב"ה ולא נמסרו לשליח, מפתח של חיה דכתיב ויפתח ה' את רחמה, מפתח של גשמים דכתיב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, מפתח של תחיית המתים דכתיב בפתחי אני את קברותיכם ע"כ, וידוע דלית מילתא דלא רמיזא באורייתא (עי' תענית ט), וכאן רמזה לנו תורתנו הקדושה הענין הזה, פתוחי חת"ם ר"ת ח'יה ת'חיה מ'טר קודש לה', רצונו לומר שפתוחי (המפתחות) ח'ת"ם קודש לה', ולא נגע בהם זר. (ילקוט אבנים, פנינים יקרים):

24. מרגליות הים

כב. שלש מפתחות לא נמסרו לשליח, של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים. ע' זהר וירא קט"ו סע"ב במהנ"ע, ובוהר שם ק"ב ב. ושם קי"ז ב. וע' זהר פנחס רמ"ד א ניצוצי אות יב, ובהקדמת זהר בראשית י' רע"א אות ב"ג, וראה בעקרים מאמר ד פ"ח, וע' בס' אדרת אליהו להגר"א שכ' סימנך מ'טר פ'רנסה ת'חיה ח'יה ר"ת מפתח.

25. ספר חדושי אגדות חלק שלישי עמוד ער - מסכת סנהדרין

דרש ההוא גלילאי וכו'. פ"י כי אליהו סובר כמו שיש בידו לסגור כך יש בידו לפתוח אבל לא היה כך רק הוא דומה למי שסוגר הטרקלין ואבד המפתח, כך אליהו סגר שער המטר ולא היה יכול לפתוח אחר כך:

כהני קפדנים הם:

26. ספר חדושי אגדות חלק שלישי עמוד ער - מסכת סנהדרין

קפדן הוי. ודבר זה תבין למה היה אליהו קפדן, מפני שהי' כהן ואמרין (ב"ב ק"ד ב') דכהני קפדנים הם, כי הכהנים הם קדושים וכל קדוש הוא אש וכמו שאמרו גבי ת"ח (תענית ד' א') דאי חזית ת"ח דרתח אורייתא דקמרתחא ולפיכך הכהנים רתחנים היו. וג"כ שמו מורה על זה שנקרא אליהו, וכל מי שנקרא כך דומה לאש. וכן משה היה כועס שאמר (במדבר כ') שמעו נא המורים ואלו אהרן לא קפיד כי משה נאמר בו איש אלקים ומפני כך היה קפדן:

27. שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב אבא אליהו קפדן הוה. פרש"י
שכעס על אחאב כו'. כתב
הרמב"ם (שמונה פרקים פ"ז) מצאנו באליהו
מדת הרגזנות, ואע"פ שהשתמש בה רק
בכופרים, ועליהם היה כועס, אבל אמרו
חכמים שהשי"ת לקחו וא"ל שאינו ראוי
למשול בבני אדם ולהיות להם לכהן מי שיש
לו קנאה כו'. ועי' בדברינו לעיל (קי: ד"ה
שבקיה רע"ק לחסידותיה). ובמהר"ל כתב
דאליהו היה קפדן מפני שהיה כהן, ואמרי'
במס' ב"ב (קס:) דכהנים קפדנים הם [עי'
בדברינו שם דלא כל הכהנים הם קפדנים,
וע"ע בדברינו במס' גיטין (פא: ד"ה כנסה)
ובמס' קידושין (מט. ד"ה גט, ע: ד"ה אם
ראית) שהארכנו בזה], כי הכהנים הם
קדושים, וכל קדוש הוא אש, וכמו שאמרו
(תענית ד.) גבי ת"ח שרתח, אורייתא קא
מרתחא ביה, ולפיכך הכהנים רתחנים הם,
והכא גם שמו מורה על זה שנקרא אליהו,
וכל מי שנקרא כך דומה לאש, וכן משה היה
כועס שאמר (חוקת כ"י) "שמעו נא המורים",
ואילו אהרן לא קפיד, כי משה נאמר בו
(ברכה לג-א) "איש אלקים", ומפני כך היה
קפדן. ועי' ברמב"ם (שמונה פרקים פ"ד)
בענין הכעס שהיה אצל משה רבינו. ועי'
במצודת דוד עה"כ (קהלת א-יח) "כי ברוב
חכמה רב כעס", שמסביר ענין הכעס באנשים
שנמצא בהם הרבה חכמה.

28. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף קיג/ב

אך קשא, אך אומר רשע בא לעולם חרון בא לעולם, והלא זה כשבא לעולם הוא עודנו קטן ואינו עושה כלום. ונ"ל דנשמת רשע כשבא לעולם מעת הלידה יורד חלק מן הקליפה עמה בעולם הזה, וזה חלק הטומאה של הקליפה שיורד לעולם הזה מטמא את הבריות ומזיק להם, והוא החרון שבעולם:

1. ספר צדקת הצדיק - אות סד

סד) פעמים שרואה בביורר שהשם יתברך מסייעו ומסכים עם מעשיו, עם כל זה אינו ראה כי מעשיו ישרים באמת, ועל זה נאמר (ישעיה מ"ח י"ז) מדריכך בדרך תלך ודרשו חז"ל (מכות י' ע"ב) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. [ואמר בדרך דרצה לומר בספר משלי דרך התורה כמו שכתבתי לעיל (אות מ"ח), כי אין השם יתברך מסייע אלא כשהוא על פי דעתו הולך בדרך התורה. ומה שלמדו מבלעם גם לפי דעתו של בלעם כפי סיטרא דיליה היה דרך זה ישר לו כפי מה שהוא, ומובן]. **הלא תראה באליהו שאמרו ז"ל (סנהדרין קי"ג.ג.) שהיה קשה לפניו יתברך עצירת הגשמים ואף על פי כן אמר לו לאליהו (מלכים - א י"ז ג') לך ונסתרת וגו' ועזרו להסתר מפני אחאב בדרך נס ואילו היה אחאב מוצאו היה מכריחו לבטל כמו שהיה אחר כך וכמו שעשה יהורם לאלישע:**

ועל זה נאמר (דברים ל' י"ב) לא בשמים הוא ואף על פי שעזרו לך אליעזר בדרך נס להראות שהדין עמו לא סמכו על זה (בבא מציעא נ"ט ע"ב) שחשבו שהוא מפני שהוא רוצה לילך בדרך זה. וזה היתה גם כן התלוננות בני ישראל (במדבר י"ז ו') אתם המיתם את עם ה', אף על פי שראו הפלגת הנס באבדם, מכל מקום חשבו על זה כי לא בשמים הוא ואין לסמוך על זה שהדין עם משה ואהרן נגד קרח ועדתו, רק אתם רציתם לילך בדרך זה וזכותכם גדול ולכך המיתם וגו':

2. העמק דבר על במדבר פרק כה פסוק יב

את בריתי שלום. בשכר שהניח כעסו וחמתו של הקב"ה ברכו במדת השלום. שלא יקפיד ולא ירגיז. **ובשביל כי טבע המעשה שעשה פינחס להרוג נפש בידו. היה נותן להשאיר בלב הרגש עז גם אח"כ אבל באשר היה לש"ש מש"ה באה הברכה שיהא תמיד בנחת ובמדת השלום. ולא יהא זה הענין לפוקת לב. וע' כיב"ז בס' דברים י"ג י"ח ברוצחי עיר הנדחת:**

3. שפת אמת ספר במדבר - פרשת שלח - שנת [תרמ"ה]

בענין נסיון המרגלים. כי הם היו הדור שקיבלו התורה מהר סיני. **וכניסת ארץ ישראל הי' תיקון הבריאה** כענין שאמרו חז"ל מ"ט פתח בבראשית כח מעשיו הגיד לעמו כו'. וזה הארת התורה שהיא תוך מעשה בראשית והיא מעלה רמה וע"ז נאמר מה רב טובך אשר צפנת. ולכן קשה מאוד לתקן מלה דקיימא בעובדא כדאיתא בזה"ק תרומה. והראי' שהרי היו מוכנים לקבלת התורה ברצון שלם שהקדימו נעשה לנשמע ולבחי' א"י הי' קשה להם לבוא. ובאמת עדיין הי' הארץ תחת יד כנען ולכן הי' עוד הקליפה מסתרת הקדושה. ולכן נראה כי לא השיגו המרגלים לראות טוב הארץ כדכתיב אם יראו כו' משמע שהמרגלים לא ראוה זולת יהושע וכלב אמרו טובה הארץ כו' אם חפץ בנו כו' ונתנה לנו דייקא. הגם שעדיין אינו בהתגלות הבינו שיש בה טוב הגנוז. **אך בה' אל תמרודו כי בודאי אמרו המרגלים אמת כי בהיותם במדבר הי' טוב להם ונראה להם שח"ו יהי' ירידה בכניסתם לארץ. אכן באמת בני' נבראו בעולם להעיד על הבורא ית' ולתקן כל הבריאה.** וזה הי' צריך להיות המכוון לעשות שליחות ה' בעולם לא לגרמייהו. וממילא כשעושי רצון השי"ת זוכין ביותר שאת גם בכניסתן למדריגה שפלה בעבור כבוד שמו ית'. וזה מעלת הארץ דכתיב בה עיני ה' אלקיך כו' מראשית כו' ועד אחרית כו'. דכתיב טוב אחרית דבר מראשיתו. והנה התורה נק' ראשית. וכן בכלל דור המדבר היו בחי' ראשית כמ"ש בזה"ק כאן זכאין למהוי רישין. אכן עיקר המכוון להעלות הכל בכח הראשית וזה בחי' ארץ ישראל. ז"ש ויתורו את ארץ כנען להמשיך הארת התורה לשם. והכל כדי לתת להם נחלת גוים כנ"ל. **וזהו שסמך הכתוב מצות חלה לנחמם שלא יקבלו תרעומת המרגלים כי בהיות שבמדבר הי' להם לחם מן השמים ובארץ הי' להם לחם הארץ עכ"ז כתי' והי' באכלכם כו' תרימו כו'. וזה החלק שחל עליו שם שמים מרים כל הלחם והוא חשיב**

לפניו ית'. וכ' והיה לשון שמחה כשמרימין לחם מן הארץ. דאיתא על השי"ת עשיר ושמה בחלקו. שזה רצונו ית' בבנ"י שבחר לחלקו מן התחוננים עם היות שנשמתן למעלה מן המלאכים הי' שמחה לפניו בירידתן לעוה"ז ולהרים חלק הקדושה מתוך זה התערבות. ובכח זה נצח מרע"ה את המלאכים והוריד התורה לעוה"ז כדאיתא בגמ' מה כתיב בה לא תגנוב כו'. שזה כחן של ישראל שנשמתן גבוה מאוד ומתלבשין בגופות בעוה"ז וע"י מגביהין הכל. וכן אמרים השם נפשנו בחיים שהיא התורה עה"ת. ולא נתן למוט רגלנו הוא התלבשות בגוף שהיא מדריגה שפילה ונק' רגלנו. ובזו המדריגה נכשלו המרגלים [דכתיב במוט פי' בזה"ק בפרודא]. וסמיכות הפרשיות חלה ונסכים וציצית אחר פרשת מרגלים. כי הי' להם במדבר ג' מתנות הטובות מן ובאר וענני כבוד. ולכן קשה להם לצאת מן המדבר. וניחם הקב"ה אותנו כי נשאר הארה מאלה הג' מתנות. וחלה ונסכים הוא זכר ממן ובאר. וציצית בחי' החסד ענני הכבוד. וכ' בציצית לדורותם שזה נשאר גם לנו בגלות [וי"ל ע"י שהיא בחי' החסד נשאר לעולם. וי"ל דלכך התכלת שהיא התקשרות למתקן הדין בתוך החסד כמ"ש בזה"ק תרומה קל"ז א' לכן נחסר לנו עתה] ועיקר ענני הכבוד הי' מה שהקב"ה כביכול נהג אותם כמ"ש הולך לפניו יומם. וזה ענין הציצית עיטוף הוא לבטל הכל אל הנהגות השי"ת. ואז הבוטח בה' חסד יסובבנהו. וכן רמזו חז"ל שאע"ה אמר אם מחוט. פל שהי' כל הבטחון שלו בהבורא ית' ואל תאמר אני העשרתי כו'. ולכן זכה להיות חסד ה' חופף עליו ועל כל תולדותיו. והוא החוט של חסד שנמשך מלמעלה בכל יום. וקרח שאמר טלית שכולה תכלת אינו דין שיפטר שהוא הי' שורש הדינים אבל באמת הכוונה בחוט תכלת שיתהפך לחסד כמ"ש והיה לכם לציצית:

• ילקוט שמעוני יהושע - פרק ו - המשך רמז טו

א"ר יהודה הלוי בר שלום אמר רבי יהושע כתיב ראשית עריסותיכם תתנו לה' הואיל וכבשנו אותה תחלה נעשה אותה חלה להקב"ה:

4. תלמוד בבלי מסכת תמיד דף ל עמוד ב

לא היה שוחט השוחט עד ששומע שער גדול שנפתח. מיריחו היו שומעין קול שער גדול שנפתח, מיריחו היו שומעין קול מגריפה, (מיריחו היו שומעין קול השיר), מיריחו היו שומעין קול בן ארזה מקיש בצלצל, מיריחו היו שומעין קול החליל, מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז, מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור, מיריחו היו שומעין קול השיר, מיריחו היה שומע קול השופר, וי"א: אף קולו של כ"ג בשעה שהוא מזכיר את השם ביה"כ. מיריחו היו מריחין ריח פיטום הקטורת,

5. פירוש הראב"ד מסכת תמיד ל:

דהכא יממא והכא ליליא. ומורי הרב החסיד ז"ל אמר דכל הנך דקתני שהיו נשמעין מיריחו מעשה נסים היו. ורוקא היה ביריחו נשמע ולא בשאר צדדים מפני שיריחו היתה כמו ירושלים מפני שהיא היתה תחלת כבוש א"י וכמו דתרומת דגן צריך לתרום כן נתרמה א"י עצמה ובשביל כך התרימה יהושע להיות קודש לפי היא כמו ירושלים והיו נשמעין בה כל הנך דקתני כדי שירגישו בני אדם שביריחו יש כמו כן קצת קדושה כמו בירושלים ולפיכך באלה יותר משאר דברים מפני שכל אלו הדברים קול שער הגדול וצלצל וגביני כרוז הם תחלת עבודת המעמידים את הכהנים לעבודתם ולוים לדוכנם וגם קטורת הוא תחילת עבודת פנים ודי בהנך והאי דקא מסיק במסכת יומא דכה"ג משובח היינו לפי ראות בני אדם אבל כח שום אדם לא היה לשמוע קולו ביריחו אלא שנס היה והאי דלא קחשיב להו בכלל נסים הנעשים בכהמ"ק משום דמילי אבראי כמו קול ביריחו לא קא חשיב: ט) הן אומרים